

M. B.-N.

"Method and Decay of Dialogue. From the Art of Discourse to the Art of Reason", Walter J. Ong, Cambridge 1958;
"Ramus and Talon Inventory. A short-title inventory of the published Works of Peter Ramus and of Omer Talon in their original and in their variously altered forms", Walter J. (...)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 5/3-4, 494-495

1960

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Walter J. Ong, *Ramus — Method and Decay of Dialogue. From the Art of Discourse to the Art of Reason*, Harvard University Press. Cambridge (Mass.) 1958, ss. XIX, 408 oraz

Walter J. Ong, *Ramus and Talon Inventory. A hort-title inventory of the published Works of Peter Ramus and of Omer Talon in their original and in their variously altered forms*, Harvard University Press. Cambridge (Mass.) 1958, ss. 558.

Epoka Humanizmu — tak ciekawa dla historyka nauki — stanowi okres, nad którym nieustannie pracują uczeni różnych dziedzin wiedzy. Poznanie interesujących szczegółów, które dotyczą istniejącego wówczas stanu wiedzy, pozwala lepiej zrozumieć i wnikać w dokonujące się zmiany. Na tle rozwijających się procesów społecznych, przemian naukowych i walk religijnych — szczególnie ciekawe dla historyka nauki może być poznanie systemu naukowego Piotra Ramusa — ofiary rzezi w noc św. Bartłomieja.

Obok pracy uczonego holenderskiego R. Hooykassa *Humanisme Science et Reforme — Pierre de la Ramée (1515—1572)*. (Osobna odtwórka z „Free University Quarterly“ vol. V. 1958. Wyd. E. J. Brill¹⁾, w której Piotr Ramus przedstawiony jest jako filozof, matematyk, i pedagog, ukazały się w Stanach Zjednoczonych dwie książki W. J. Onga, poświęcone również Ramusowi.

W pierwszej z nich *Ramus — Method and Decay of Dialogue* — autor analizuje źródła powstania ramizmu. Istotę tego systemu naukowego stanowiło nie tylko przeciwstawienie się dawnym poglądom średniowiecznym w dziedzinie filozofii, matematyki, pedagogiki i roli nauki w życiu ludzi, lecz także stworzenie fundamentów do powstania empirycznej nauki XVII w., opartej na eksperymencie.

Ramus — podobnie jak uczeni-humaniści, występował zdecydowanie przeciwko metodzie scholastycznej, wzorującej się na Arystotelesie. W zagadnieniach epistemologicznych był on zwolennikiem empiryzmu, opierającego się na obserwacjach otaczającej rzeczywistości. Z tak pojmowanego empiryzmu wpływały w konsekwencji poglądy Ramusa jako pedagoga. Krytykował on istniejącą organizację szkół, podobnie jak to czynili Vives i Rabelais, żądał reorganizacji szkół, reformy programów (opierając je na tekstach pisarzy starożytnych), oraz wprowadzenia nowych metod nauczania, uwzględniających doświadczenia zdobywane w codziennym życiu kupców, rzemieślników, bankierów itd.

Po szczegółowym omówieniu różnych aspektów ramizmu — autor poświęca miejsce wpływowi tego systemu na inne prądy filozoficzne ówczesnej Europy. Wspomina również o osobistych kontaktach Piotra Ramusa z Polakami.

Druga z książek Onga *Ramus and Talon Inventory*, jak wskazuje tytuł, stanowi bogaty inwentarz 800 wydawnictw dzieł Piotra Ramusa i jego współpracownika Talona, znajdujących się obecnie w ok. 200 bibliotekach Europy i Ameryki w postaci oryginałów, mikrofilmów lub innych kopii. Praca ta jest doskonałym uzupełnieniem pierwszej książki Onga i poważną pomocą dla zajmujących się ramizmem.

¹ Por. recenzje W. Voisé w numerze 2/1959 „Kwartalnika“.

Dla historyka nauki książki Onga stanowią niewątpliwie ważny i ciekawy przyczynek nie tylko do wnिकnięcia w atmosferę intelektualną XVI w., lecz także do poznania Piotra Ramusa, twórcy postępowego systemu naukowego Renesansu.

M.B-N.

Helena Madurowicz, Antoni Podraza, *Regiony gospodarcze Małopolski Zachodniej w drugiej połowie XVIII wieku*. Ossolineum, Wrocław-Kraków 1958, s. 245, w tekście 74 tablic, 6 wykresów, poza tekstem 6 map.

W rozdziale o przemyśle metalowym (s. 99—111) tej wydanej przez Instytut Historii PAN książki autorzy kreślą rolę Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej i Zagłębia Staropolskiego w polskim hutnictwie żelaza i metali kolorowych. Szczególną uwagę przy tym poświęcają Zagłębiu Staropolskiemu. Omawiając typy zakładów hutniczych wskazują oni na ich topograficzne rozmieszczenie oraz dają przekrojową próbę ich statystyki ilościowej z końca XVIII wieku. Ponadto przytaczają, również z tego okresu czasu, dane globalnej produkcji hutniczej Zagłębia, charakteryzujące jego znaczenie przemysłowe w ówczesnej Polsce.

S.M.

Jan Luksa, *Rozwój wydobywania w kopalniach węgla kamiennego w Polsce w latach 1769—1948*¹. Studia i Materiały, wyd. powielane Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Oddział w Katowicach. Katowice 1959, s. 123, w tekście 14 tablic oraz 5 wykresów, poza tekstem tablic 53.

Autor dzieli blisko dwuwiekowy okres eksploatacji węgla kamiennego na ziemiach polskich na pięć części (1769—1850—1918—1939—1945—1954) i kolejno je charakteryzuje. Omawia wydobywanie w śląsko-dąbrowskim, opolskim i dolnośląskim zagłębiu węglowym, dając przy tym zwięzły rys historyczny rozwoju górnictwa węglowego na tych terenach. Analizując wydobywanie w poszczególnych okresach, autor stara się wskazać czynniki ekonomiczne i polityczne, które wpływały na wahania wysokości produkcji w poszczególnych okręgach.

Osobną część opracowania stanowi zbiór tabelarycznych zestawień cyfrowych, doprowadzonych do 1948 r. Uwidocznienie w nich wyników produkcyjnych poszczególnych kopalń lub ich zespołów jest ilustracją tekstowej części pracy przy pomocy materiału statystycznego.

S.M.

¹ Tak brzmi tytuł podany na stronie tytułowej. Natomiast w przedmowie „Od wydawnictwa“ i w streszczeniach podano tytuł *Rozwój wydobywania węgla kamiennego w Polsce w latach 1769—1954*.